

Vyhledávání, řazení, složitost

IB111 Úvod do programování skrze Python

2012

Otrávené studny

- 8 studen, jedna z nich je otrávená
- laboratorní rozbor
 - dokáže rozpoznat přítomnost jedu ve vodě
 - je drahý
 - (je časově náročný)
- kolik rozborů (času) potřebujeme?
- jak určit otrávenou studnu?

Otrávené studny: řešení

Řešení s využití binárních čísel

studna	kód	studna	kód
A	000	E	100
B	001	F	101
C	010	G	110
D	011	H	111

test	přidělené studny
1	B, D, F, H
2	C, D, G, H
3	E, F, G, H

Vyhledávání: hra

- Myslím si přirozené číslo X mezi 1 a 1000.
- Povolená otázka: „Je X menší než N ?“
- Kolik otázek potřebujete na odhalení čísla?
- Kolik *předem formulovaných* otázek potřebujete?
- Mezi kolika čísla jste schopni odhalit skryté číslo na K otázek?

Vyhledávání: řešení

- „dynamické otázky“: půlení intervalu
- „předem formulované otázky“: dotazy na bity v bitovém zápisu (stejně jako u studen)
- N čísel: potřebujeme $\log_2 N$ otázek
- K otázek: rozlišíme mezi 2^K čísla

Připomenutí: logaritmus

$$x = b^y \Leftrightarrow y = \log_b(x)$$

$$\log_{10}(1000) = 3$$

$$\log_2(16) = 4$$

$$\log_2(1024) = 10$$

$$\log_b(xy) = \log_b(x) + \log_b(y)$$

$$\log_3(81) = ?$$

$$\log_2(2) = ?$$

$$\log_{10}(0.1) = ?$$

<http://www.khanacademy.org/math/algebra/logarithms>

<http://khanovaskola.cz/logaritmy/uvod-do-logaritmu>

Vyhledávání: motivace

vyhledávání v (připravených) datech je velmi častý problém:

- web
- slovník
- informační systémy
- dílčí krok v algoritmech

Vyhledávání: konkrétní problém

- vstup: seřazená posloupnost čísel + dotaz (číslo)
např. 2, 3, 7, 8, 9, 14 + dotaz 8
- výstup: index hledaného čísla v posloupnosti (případně -1
pokud tam není)
výsledek příkladu: 3 (číslování od nuly)

Vyhledávání a logaritmus

- naivní metoda = průchod seznamu
 - **lineární** vyhledávání, $O(n)$
 - pomalé (viz např. databáze s milióny záznamů)
 - jen velmi krátké seznamy
- základní rozumná metoda = půlení intervalu
 - **logaritmický** počet kroků (vzhledem k délce seznamu), $O(\log(n))$

Vyhledávání: půlení intervalu

- binární vyhledávání
- podobné jako: hra s hádáním čísel, aproximace odmocniny
- podíváme se na prostřední člen \Rightarrow podle jeho hodnoty pokračujeme v levém/pravém intervalu
- udržujeme si „horní mez“ a „spodní mez“

Vyhledávání: program

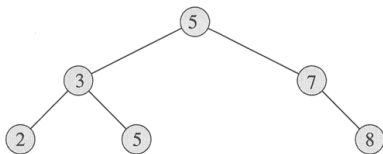
```
def binarni_vyhledavani(hodnota, seznam):  
    spodni_mez = 0  
    horni_mez = len(seznam) - 1  
    while spodni_mez <= horni_mez:  
        stred = (spodni_mez + horni_mez) / 2  
        if seznam[stred] == hodnota:  
            return True  
        elif seznam[stred] > hodnota:  
            horni_mez = stred - 1  
        else:  
            spodni_mez = stred + 1  
    return False
```

Vyhledávání: rekurzivní varianta

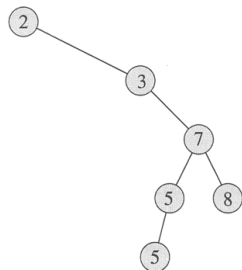
```
def binarni_vyhledavani(hodnota, seznam,
                        spodni_mez, horni_mez):
    if spodni_mez > horni_mez:
        return False
    stred = (spodni_mez + horni_mez)/2
    if seznam[stred] < hodnota:
        return binarni_vyhledavani(hodnota, seznam,
                                    stred+1, horni_mez)
    elif seznam[stred] > hodnota:
        return binarni_vyhledavani(hodnota, seznam,
                                    spodni_mez, stred-1)
    else:
        return True
```

Vyhledávání, přidávání, ubírání

- seřazený seznam – rychlé vyhledávání, ale pomalé přidávání prvků
- rychlé vyhledávání, přidávání i ubírání prvků – datová struktura slovník; vyhledávací stromy, hašovací tabulky
- více později / v IB002

(a)

(b)

Řadicí algoritmy: terminologická poznámka

- anglicky „sorting algorithm“
- česky používáno: řadicí algoritmy nebo třídící algoritmy
- řadicí vesměs považováno za „správnější“

Řadící algoritmy: komentář

- mnoho různých algoritmů pro stejný účel
- většina programovacích jazyků má vestavěnou podporu (funkce `sort()`)

Proč se tím tedy zabýváme?

Proč se tím tedy zabýváme?

- 1 ukázka programů se seznamy
- 2 ilustrace algoritmického myšlení, technik návrhu algoritmů
- 3 typický příklad drobné změny algoritmu s velkým dopadem na rychlost programu
- 4 hezky se to vizualizuje a vysvětluje
- 5 tradice, patří to ke vzdělání informatika
- 6 občas se to může i hodit

Doporučený zdroj

`http://www.sorting-algorithms.com/`

- animace
- kódy
- vizualizace

Více podobných: Google → `sorting algorithms`

A na zpestření: `http://www.youtube.com/watch?v=1yZQPjUT5B4`

Řadící algoritmy: problém

- vstup: posloupnost (přirozených) čísel
např. 8, 2, 14, 3, 7, 9
- výstup: seřazená posloupnost
např. 2, 3, 7, 8, 9, 14

Pokus č. 1

- zkusíme systematicky všechna možná uspořádání prvků
- pro každé z nich ověříme, zda jsou prvky korektně uspořádány
- je to dobrý algoritmus?

Co vy na to?

- zkuste vymyslet
 - řadicí algoritmus
 - co nejvíce různých principů
 - co nejefektivnější algoritmus
- možná inspirace: jak řadíte karty?

n – délka vstupní posloupnosti

	počet operací
jednoduché algoritmy	$O(n^2)$, „kvadratická“
složitější algoritmy	$O(n \log(n))$

Bublíkové řazení (Bubble sort)

- „probublávání“ vyšších hodnot nahoru
- srovnávání a prohazování sousedů
- po i iteracích je nejvyšších i členů na svém místě

Bublinkové řazení: program

```
def bublinkove_razeni(a):  
    n = len(a)  
    for i in range(n):  
        for j in range(n-i-1):  
            if a[j] > a[j+1]:  
                tmp = a[j]  
                a[j] = a[j+1]  
                a[j+1] = tmp
```

invariant cyklu: $a[n-i-1:]$ ve finální pozici

Bublinkové řazení: příklad běhu

[8, 2, 7, 14, 3, 1]

[2, 7, 8, 3, 1, 14]

[2, 7, 3, 1, 8, 14]

[2, 3, 1, 7, 8, 14]

[2, 1, 3, 7, 8, 14]

[1, 2, 3, 7, 8, 14]

Řazení výběrem (Select sort)

- řazení výběrem
- projdeme dosud neseřazenou část pole a vybereme nejmenší prvek
- nejmenší prvek zařadíme na aktuální pozici (výměnou)

Řazení výběrem: program

```
def razeni_vyberem(a):  
    for i in range(len(a)):  
        vybrany = i  
        for j in range(i+1, len(a)):  
            if a[j] < a[vybrany]: vybrany = j  
        tmp = a[i]  
        a[i] = a[vybrany]  
        a[vybrany] = tmp
```

Řazení vkládáním (Insert sort)

- podobně jako „řazení karet“
- prefix pole udržujeme seřazený
- každou další hodnotu zařadíme tam, kam patří

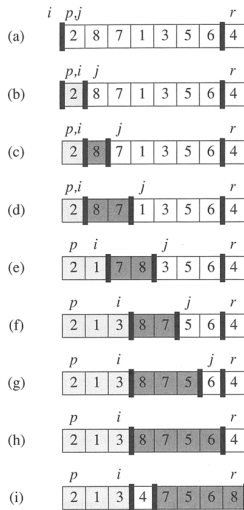
Řazení vkládáním: program

```
def razeni_vkladanim(a):  
    for i in range(1, len(a)):  
        aktualni = a[i]  
        j = i  
        while j > 0 and a[j-1] > aktualni:  
            a[j] = a[j-1]  
            j -= 1  
        a[j] = aktualni
```

Quicksort

- rekurzivní algoritmus
- vybereme „pivota“ a pole rozdělíme na dvě části:
 - větší než pivot
 - menší než pivot
- obě části pak nezávisle seřadíme (rekurzivně pomocí quicksortu)

Quick sort ilustrace

Quick sort

- pokud máme smůlu při výběru pivota, tak je stejně pomalý jako předchozí
- v průměrném případě je rychlý – *quick*
 $O(n \log(n))$

Řazení slučováním (Merge sort)

- rekurzivní algoritmus
- pole rozdělíme na dvě poloviny a ty seřadíme (pomocí Merge sort)
- ze seřazených polovin vyrobíme jedno seřazené pole – „zipování“
- vždy efektivní – $O(n \log(n))$

Radix sort

- předchozí algoritmy využívají pouze operaci porovnání dvou hodnot
- aplikovatelné na cokoliv, co lze porovnávat, žádné další předpoklady
- s doplňujícími předpoklady můžeme dostat nové algoritmy (obecný princip)

Radix sort

- aplikovatelné na (krátká) čísla
- postupujeme od nejméně významné cifry k nejvýznamnější
- seřadíme pole podle dané cifry = rozdělení do 10 „kyblíčků“ (jednoduché, rychlé)

Radix sort ilustrace

329	720	720	329
457	355	329	355
657	436	436	436
839	457	839	457
436	657	355	657
720	329	457	720
355	839	657	839

T. H. Cormen, C. E. Leiserson, R. L. Rivest, C. Stein: Introduction to Algorithms.

Složitost trochu podrobněji

- složitost algoritmu – jak je algoritmus výpočetně náročný
- časová, prostorová
- měříme počet **operací** nikoliv čas na konkrétním stroji
- vyjadřujeme jako funkci délky vstupu
- O notace – zanedbáváme konstanty
- např. $O(n)$, $O(n \log(n))$, $O(n^2)$

Ilustrace rozdílů v složitosti

n	$\log n$	n	$n \log n$	n^2	n^3	2^n
8	3 nsec	0.01 μ	0.02 μ	0.06 μ	0.51 μ	0.26 μ
16	4 nsec	0.02 μ	0.06 μ	0.26 μ	4.10 μ	65.5 μ
32	5 nsec	0.03 μ	0.16 μ	1.02 μ	32.7 μ	4.29 sec
64	6 nsec	0.06 μ	0.38 μ	4.10 μ	262 μ	5.85 cent
128	0.01 μ	0.13 μ	0.90 μ	16.38 μ	0.01 sec	10^{20} cent
256	0.01 μ	0.26 μ	2.05 μ	65.54 μ	0.02 sec	10^{58} cent
512	0.01 μ	0.51 μ	4.61 μ	262.14 μ	0.13 sec	10^{135} cent
2048	0.01 μ	2.05 μ	22.53 μ	0.01 sec	1.07 sec	10^{598} cent
4096	0.01 μ	4.10 μ	49.15 μ	0.02 sec	8.40 sec	10^{1214} cent
8192	0.01 μ	8.19 μ	106.50 μ	0.07 sec	1.15 min	10^{2447} cent
16384	0.01 μ	16.38 μ	229.38 μ	0.27 sec	1.22 hrs	10^{4913} cent
32768	0.02 μ	32.77 μ	491.52 μ	1.07 sec	9.77 hrs	10^{9845} cent
65536	0.02 μ	65.54 μ	1048.6 μ	0.07 min	3.3 days	10^{19709} cent
131072	0.02 μ	131.07 μ	2228.2 μ	0.29 min	26 days	10^{39438} cent
262144	0.02 μ	262.14 μ	4718.6 μ	1.15 min	7 mnths	10^{78894} cent
524288	0.02 μ	524.29 μ	9961.5 μ	4.58 min	4.6 years	10^{157808} cent
1048576	0.02 μ	1048.60 μ	20972 μ	18.3 min	37 years	10^{315634} cent

Table 1.1 Running times for different sizes of input. “nsec” stands for nanoseconds, “ μ ” is one microsecond and “cent” stands for centuries.

Složitost řadících algoritmů

n – délka vstupní posloupnosti

	počet operací
jednoduché algoritmy	$O(n^2)$, „kvadratická“
složitější algoritmy	$O(n \log(n))$

- vyhledávání: půlení intervalu, rekurze
- řadící algoritmy:
 - jednoduché (kvadratické): bublinkové, výběrem, vkládáním
 - složitější ($n \log n$, rekurzivní): quick sort, slučování